

כבוד א-לוהים וכבוד האדם

מקור 1' - מסכת אבות ג, יד:

הוא (רבי עקיבא) היה אומר: חביב אדם שנברא בצלם. חבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר: "כי בצלם אלהים עשה את האדם" (בראשית ט, ו)..
חביבין ישראל שנקראו בנים למקום. חבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר: "בנים אתם לה' אלהיכם" (דברים יד, א).
חביבין ישראל, שנתן להם כלי חמדה. חבה יתרה נודעת להם שנתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם, שנאמר: "כי לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזבו" (משלי ד, ב).

- מדוע חביב כל כך האדם בפני המקום?

מקור 2' – תנחומא תזריע ה':

מעשה ששאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא: איזו מעשים נאים, של הקדוש ברוך הוא או של בשר ודם? אמר לו: של בשר ודם נאים. אמר לו טורנוסרופוס: הרי השמים והארץ יכול אדם לעשות כיוצא בהם?! אמר לו רבי עקיבא: לא תאמר לי בדבר שהוא למעלה מן הבריות שאין שולטין עליו, אלא אמור דברים שהם מצויין בבני אדם. אמר לו: למה אתם מוליך. אמר לו: אני הייתי יודע שעל דבר זה אתה שואלני, ולכך הקדמתי ואמרתי לך, שמעשה בני אדם נאים משל הקדוש ברוך הוא. הביא לו רבי עקיבא שבליים וגלסקאות. אמר לו: אלו מעשה הקדוש ברוך הוא, ואלו מעשה ידי אדם. אמר לו: אין אלו נאים יותר מן השבליים?! אמר לו טורנוסרופוס: אם הוא חפץ במילה, למה אינו יוצא הולד מהול ממעי אמו? אמר לו רבי עקיבא: ולמה שוררו יוצא עמו והוא תלוי בבטנו ואמו חותכו ומה שאתה אומר למה אינו יוצא מהול, לפי שלא נתן הקדוש ברוך הוא את המצות לישראל, אלא לצרף אותם בהם. ולכך אמר דוד: (כל) אמרת ה' צרופה:

- מה ניתן ללמוד ממקור זה אודות מעלתו של האדם? היכן בספר בראשית, בפרקי הבריאה, בא לידי ביטוי רעיון זה?

מקור 3 - משנה, סנהדרין פרק ד' משנה ה'

"לפיכך נברא אדם יחידי בעולם :

ללמד שכל המאבד נפש אחת, מעלים עליו כאילו איבד עולם מלא ; וכל המקיים נפש אחת, מעלים עליו כאילו קיים עולם מלא.

ומפני שלום הבריות, שלא יאמר אדם לחברו, אבא גדול מאביך.

ושלא יהיו המינין [כופרים] אומרים : הרבה רשויות [אלוהיות] בשמיים.

להגיד גדולתו של, הקדוש ברוך הוא : שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד, וכולן דומין זה לזה, ומלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא, טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון, ואין אחד מהן דומה לחברו.

לפיכך לכל אחד ואחד לומר, בשבילי נברא העולם."

- **המשנה מציינת ארבע סיבות שונות מדוע נברא האדם יחידי (כלומר אחד). מהן שלוש הסיבות ומה מוסיפה כל אחת על חברתה?**
- **מה ניתן ללמוד ממשנה זו אודות מעלתו של האדם?**
- **באיזה אופן עשויה משנה זו להתמודד עם תפיסות גזעניות באשר הן? האם תוכל להביא דוגמאות מההיסטוריה או מהחיים שלך?**

מקור 4 - בראשית רבה כ"ד ז'

רבי עקיבא אומר : 'ואהבת לרעך כמוך' זה כלל גדול בתורה. בן עזאי אומר "זה ספר תולדות אדם" - זה כלל גדול מזה.. שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה עמי חברי. אם עשית כן, דע למי אתה מבזה, "בדמות אלקים עשה." (בראשית רבה כד, ז)

- **מה ההבדל בין הכלל הגדול של רבי עקיבא לכלל הגדול של בן עזאי?**
- **"הואיל ונתבזיתי דע למי אתה מבזה..." – דברים אלו מעבירים אותנו מ"אהבה" לערך ה"כבוד". מה החידוש של בן עזאי ביחס לכבוד האדם?**
- **מדוע דבריו של בן עזאי שוללים ביסודם כל תפיסה גזענית?**

מקור 5' - סיפור מאת הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל

כתב מורנו הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל בחודש ניסן תש"ז. וזה לשון המכתב, שכותרתו: "מעשה נערים מבייש ומצער".

"לכבוד המנהל והמורים של בית הספר פה עיר קודשנו תיבנה ותיכון! הנני מחויב להעיר את כבודו על העניין דלהלן: היום בשעות שלפני הצהריים, בעברי על פני בית הספר והלאה לרחוב יפו-בן יהודה, ראיתי כי מתוך חבורת ילדים יוצאי בית הספר פגעו איזה מהם, פעמים ופעם, פגיעה שבגוף והתגרות גסה בערבים רוכלי-רחוב שעברו אז שם. פעמים - יחד בשני הערבים אחד צעיר ואחד זקן, שהיו משותפים בעניינם כנראה, התחל בצעיר והמשך בזקן בגסות מיוחדת. זה היה מרחק קטן מן שער החצר של בית הספר. אחר כך שוב בצעיר אחד, במדרכת רחוב יפו לצד תחילת רחוב בן יהודה.

נצטערת ונתביישתי מאוד למראה עיני זה. מתוך מרוצת הילדים והשתובבותם לא עלה בידי להשיגם ולהעירם על כך. איני יודע מי הם הילדים האלה, מי הוריהם ומוריהם. יודע אני רק זה, שהם היו יוצאי בית הספר. לא כולם, לא כל חבורת הילדים יוצאי בית הספר, עסקו באותה פגיעת-התגרות מגונה, אלא איזה מהם. וכמדומני שגם מי מהם מחה נגד זה.

אף על פי כן מציאות העובדה הזאת, שהכאיבתני והעליבתני, כאמור, מחייבת אותי להעירכם על הצורך בשימת-לב חינוכית יתירה ומיוחדת לביטול אפשרויות שכאלה, גם מצד עצמה של תורת היהדות ומוסרה וגם מצד הערך המעשי היישובי והמדיני של משמרת דרכי שלום ויחסי שכנים. בכל כבוד ויקר ובתוחלת קידוש השם לישע עמו ונחלתו".

- על מה מתקומם הרצי"ה קוק זצ"ל ובשם מה?
- מה ניתן ללמוד מסיפור זה על המקום אליו יש לחנך ולהתחנך?